

Enes YILMAZ

Kerim Polat, *İbn Teymiyye ve Vehhâbilik İtidal ve Radikalizm Arasında Tevhid Düşüncesi* (İstanbul: Timaş Yayınları, 2025), 448 sf, ISBN: 978-625-6582-22-4

Öz

Takiyyüddin İbn Teymiyye (ö. 728/1328) görüş ve düşünceleriyle İslâm dünyasında çokça referansta bulunulan âlimlerden biri olmuştur. Onun görüşleri sadece kendi dönemindeki kişi ve grupları etkilemekle kalmamış, aynı zamanda günümüzdeki birçok kişi ve akımın da kendine dayanak olarak gördüğü bir şahsiyet haline gelmiştir. Özellikle çeşitli konulardaki sert tutum ve fikirleri bazı kesimler tarafından benimsenerek ileri sürdükleri görüşlerin ve eylemlerin zeminine temel oluşturmuştur. Bilhassa “selefi” olarak nitelendirilen ve radikal tutum sergileyen gruplar, onun görüşlerine çokça referansta bulunarak eserlerini temel kaynaklardan kabul etmişlerdir. Bu gruplardan biri ve belki de en önemlisi Vehhâbilik hareketidir. Söz konusu hareket, modern dönemde ortaya çıkmasına rağmen görüş ve düşüncelerini İbn Teymiyye’ye dayandırmakta, kendine yasal zemin oluşturmaktadır. Özellikle ulûhiyyet tevhidinde dair İbn Teymiyye’nin görüşleri Vehhâbilik’in çeşitli konulardaki düşüncelerinin temel dayanağı olmuştur. Polat’ın söz konusu eseri de İbn Teymiyye’nin tevhid anlayışının Vehhâbilik hareketi üzerindeki etkilerini ve onların tevhid anlayışlarının mukayesesini ele almaktadır. Böylece kitapta İbn Teymiyye’nin görüş ve düşüncelerinin Vehhâbilik’in savunduğu çeşitli fikirler için referans olup olamayacağı, onun sözlerinin kendi düşünce ve amaçlarına hizmet edecek şekilde yorumlanıp yorumlanmadığı meseleleri üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kelâm, İbn Teymiyye, Vehhâbilik, Ulûhiyyet, Tevhid Anlayışı

Arş. Gör. Dr., Ardahan Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Kelam Anabilim Dalı, İstanbul/Türkiye
e-mail: enesyilmaz@ardahan.edu.tr, orcid.org/0000-0003-0133-3686, RoR ID: ror.org/042e7bk14

ATIF: Enes Yılmaz, “Kerim Polat, *İbn Teymiyye ve Vehhâbilik İtidal ve Radikalizm Arasında Tevhid Düşüncesi*”. *Tahkik İslami İlimler Araştırma ve Neşir Dergisi* 16 (Aralık 2025), 268-281.

Makale Türü: Kitap Değerlendirmesi

Geliş Tarihi: 05 Kasım 2025

Kabul Tarihi: 10 Aralık 2025

Kerim Polat, Ibn Taymiyyah and Wahhabism The Concept of Tawhīd Between Moderation and Radicalism

Abstract

Taqī ad-Dīn Ahmad ibn Taymiyyah (d. 728/1328) has been one of the most frequently referenced scholars in the Islamic world due to his views and ideas. His views have not only influenced the people and groups of his own time but also become figures of reference for many people and groups today. Especially his strict attitudes and ideas on various issues have been adopted by certain groups and used as a foundation for their doctrines and actions. Particularly the groups characterized as “salafī” and known for their radical tendencies have frequently referred to his views and accepted his works as fundamental sources. One of the most important of these groups is Wahhābism. Although this movement emerged in the modern era, it bases its views and ideas on Ibn Taymiyyah. Ibn Taymiyyah’s views, on the tawhīd al-ulūhiyyah, have been the fundamental basis for the Wahhābī thought on various theological matters. Polat’s work, in this regard, examines the impact of Ibn Taymiyyah’s understanding of on the Wahhābī movement and compares their understanding of tawhīd. Thus, the fundamental subject of examination is whether Ibn Taymiyyah’s views and thoughts can truly serve as references for the various ideas defended by Wahhābism, and whether his statements have been interpreted in a way that serves their own thoughts and purposes.

Keywords: Kalām, Ibn Taymiyyah, Wahhābism, Ulūhiyyah, The Understanding of Tawhīd.

Research Assistant, Dr., Ardahan University, Faculty of Theology, Department of Kalām, Istanbul/Türkiye,
e-mail: enesyilmaz@ardahan.edu.tr, orcid.org/0000-0003-0133-3686, RoR ID: ror.org/042ejbk14

CITE: Enes Yılmaz, “Kerim Polat, Ibn Taymiyyah and Wahhabism The Concept of Tawhīd Between Moderation and Radicalism” *Tahkik Journal of Critical Editions of Islamic Manuscripts*, 16 (December 2025), 268-281.

Article Type: Book Review

Date Received: 05 November 2025

Date Accepted: 10 December 2025

İlk kaynaklara dönme ve selefte ittiba gibi gelenekçi söylemin modern tezahürlerinden biri Vehhâbîlik hareketidir.¹ Ortaya çıkışı itibariyle dinî ve siyasî hüviyete sahip olan söz konusu hareket İslâm dünyasında birçok kişi ve grubu etkilemiştir. Bunlardan bir kısmı Vehhâbî düşüncenin temel ilkelerini benimseyip savunmakla beraber bir kısmı da söz konusu hareketle doğrudan ilgileri olmamasına rağmen bazı hususlarda ortak görüşlere sahip olmasından ötürü Vehhâbî olmakla itham edilmiştir. Özellikle son dönemlerde ortaya çıkan, ilk nesillere ve kaynaklara dönmeyi savunan çeşitli radikal gruplar ve hareketler de bu isimle anılır olmuştur. Bunda söz konusu grup ve hareketlerin temel meselelerde Vehhâbî düşünceyle benzer ilkeleri savunmalarının etkili olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca kendini hakikatin temsilcisi olarak gören bu hareketin çeşitli vasıtalarla

¹ Vehhâbîlikle ilgili ayrıntılı bilgi için bakınız: Mehmet Ali Büyükkara, İhvan'dan Cuheymân'a Suudi Arabistan ve Vehhâbîlik (İstanbul: Klasik Yayınları, 2018).

görüşlerini yayması kolayca taraftar bulup yaygınlaşmasına sebebiyet vermiştir.

Vehhâbîlik modern dönemde ortaya çıkan bir hareket olmasına rağmen görüş ve düşüncelerini geçmişe dayandırma gayretinde olmuştur. Bu gayretin bir sonucu olarak görüşlerine en çok atıfta bulunulan kişi İbn Teymiyye'dir.² Onun özellikle tevhide dair düşünceleri Vehhâbî inanç ilkelerinin temel dayanak noktalarından biridir. Zira onlar çeşitli konulardaki aşırı tutum ve davranışlarını İbn Teymiyye'nin tevhid düşüncesiyle ilişkilendirmişlerdir. Bu anlamda onun muhtelif kategorilere ayırarak açıkladığı tevhid anlayışı, modern dönemde ortaya çıkan bir hareketin beslendiği kaynak olmuştur. Fakat İbn Teymiyye'nin ifade ettiği tevhid düşüncesiyle bunu referans alıp görüşlerini temellendiren söz konusu hareketin tevhid anlayışı arasındaki ilişki, etkisi ve doğruluğu yönüyle sorgulanabilecek mahiyettedir. İşte Kerim Polat'ın *İbn Teymiyye ve Vehhabilik İtidal ve Radikalizm Arasında Tevhid Düşüncesi* adlı eseri tam da bu noktaya odaklanmaktadır. "İbn Teymiyye'nin Tevhid Anlayışı ve Vehhabiliğe Etkileri" adlı doktora tezinden üretilen kitap giriş, üç bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır.

Giriş bölümünde çalışmanın çerçevesiyle ilgili genel bilgiler verildikten sonra eserin birkaç önemli hedefe hizmet edeceği belirtilmektedir. İlk ve en temel hedefin İbn Teymiyye'nin tevhid anlayışını ayrıntılı bir şekilde ortaya koymak olduğunu söyleyen yazar, bununla bağlantılı olarak ikinci hedefin ise İbn Teymiyye ile Vehhâbî tevhid anlayışı arasındaki ilişkiyi tespit

² İbn Teymiyye'nin düşünce metoduna dair ayrıntılı bilgi için bakınız: M. Sait Özervarlı, *İbn Teymiyye'nin Düşünce Metodu ve Kelâmcılara Eleştirisi* (İstanbul: İsam Yayınları, 2017).

etmek olduğunu dile getirmektedir (s. 12). Başka bir ifadeyle İbn Teymiyye'nin tevhid anlayışının Vehhâbî düşünce üzerinde etkisinin olup olmadığı veya düşüncelerini temellendirirken atıfta buldukları anlayışla iddiaları arasındaki ilişkinin doğruluğu eserin ikincil hedeflerindedir. Bunun da nitel araştırma tekniği kullanılarak birincil kaynaklardan bilgilerin toplanıp elde edilen verilerin bütüncül bir bakış açısıyla ve içerik analizi yapılarak gerçekleştirilmeye çalışıldığı ifade edilmektedir (s. 14). Daha sonra söz konusu çalışmada yararlanılan kaynaklara değinilmektedir (s. 16-24). Bakıldığında eserde değinilen yönteme uyulduğu ve birincil kaynaklardan elde edilen bilgilerin tarafsız bir şekilde aktarılmaya çalışıldığı görülmektedir. Sadece nakledilmekle kalmayıp söz konusu bilgilerin iddia ve görüşlerle ne kadar örtüştüğünün irdelenmesi önemlidir.

Birinci bölümde ise İbn Teymiyye'nin tevhid anlayışı inceleme konusu edilmiştir. Onun düşüncesinin anlaşılmasının en temel kavramlarından biri olması hasebiyle bu kavramın ayrıntılı bir şekilde ele alınması önemlidir. Zira İbn Teymiyye'ye göre yaşadığı zaman diliminde İslâm dünyasında ortaya çıkan sorunların ana sebebi tevhidin yanlış anlaşılmasıdır. Bundan dolayı tevhidi açıklayıp çeşitli kısımlara ayıran İbn Teymiyye, bu hususta yanlış görüşlere sahip olduklarını düşündüğü kelâmcı, filozof ve sûfilere de tenkitler yöneltmiştir. Bu bağlamda onun tarafından tevhidin rubûbiyyet, ulûhiyyet veya kavî, amelî şeklinde iki kısma ayrıldığını belirten yazar diğer eserlerinden hareketle İbn Teymiyye'nin tevhidi üç kısma ayırdığını iddia etmektedir (s. 27). Fakat eserdeki ifadeler dikkate alındığında söz konusu iddia düşünölmeye değerdir. Zira kitapta üçlü taksimden bahsedilse de onların

farkına dair ayrıntılı bilgi sunulmamaktadır. Ayrıca kitapta da belirtildiği üzere İbn Teymiyye'nin lafzen üçlü taksimden bahsetmemesi ve genel olarak ikili bir ayrıma gitmesi onların rubûbiyyet, ulûhiyyet veya kavli, amelî tevhid altında toplanabilme imkânını akla getirmektedir. Her ne kadar yazar rubûbiyyet ve ulûhiyyet şeklinde yapılan taksimin kavli tevhidi dışarıda bıraktığını, kavli ve amelî şeklinde yapılan taksimin ise rubûbiyyet tevhidini dışarıda bıraktığını belirtse de bu hususa dair doyurucu bilgiler sunmamaktadır.

İbn Teymiyye'nin tevhide dair taksimine yer verdikten sonra yazar, onlardan en önemlisinin ulûhiyyet tevhidi olduğunu dile getirir (s. 31). Zira birçok kişinin rubûbiyyet tevhidini kabul ettiklerini esas problemin ise ulûhiyyet hususunda ortaya çıktığını belirtir. Bu bakımdan kişinin müşrik ve muvahhid şeklinde vasıflanmasındaki temel ayrım noktalarından birinin ulûhiyyet konusundaki düşünceleri olduğunu ifade eder. Bu bağlamda kelâmcılarla müşriklerin ulûhiyyet tevhidi hususunda benzer düşünceleri paylaştıklarına dair İbn Teymiyye'nin iddiasına yer verir. Fakat müşriklerin rubûbiyyet görüşleri ve kelâmcıların söz konusu tevhid hakkında düşünceleri göz önünde bulundurulduğunda söz konusu iddia yazara göre doğruyu yansıtmamaktadır. Özellikle müşriklerin putlara attığı özellikler dikkate alınarak onların tevhid anlayışlarına yönelik yapılan ayrım, bilgilerin sadece aktarılmaktan ibaret kalmayıp tahkik edilmesi açısından oldukça kıymetlidir.

Tevhid düşüncesiyle bağlantılı olarak ma'rifetullah meselesine de değinen yazar, kelâmcıların bu hususta savunmuş oldukları görüş ve teoriye dair açıklamalar yapmaktadır. İbn Teymiyye'nin söz konusu teorileri gereksiz ve bid'at görerek

ma'rifetullahı ulaşılması noktasında fıtrat delilini ön plana çıkardığını zikreder. Fıtratın da üç kısma ayrıldığını belirterek birinci sınıftakilerin bir nevi zorunlu olarak, ikinci gruptakilerin kevnî ayetlerden hareketle zaruri bir şekilde, üçüncülerin ise fıtratları bozulduğu için ya peygamberin bildirmesi veya aklî istidlâl yoluyla ma'rifetullahı ulaşabileceklerini aktarır (s. 55-69). İkinci gruptakilerin kevnî ayetlerden hareketle ma'rifetullahı ulaşmaları onların da üçüncü sınıftakilerle aynı kategoride değerlendirilebilme ihtimalini akla getirmektedir. Zira her iki grup da -her ne kadar ikinci sınıftakiler fıtrî istidlâl yoluyla olsa da- aklî istidlâl sonucu ma'rifetullahı ulaşmaktadırlar. Bu yüzden taksimin fıtrî veya zarurî ve nazarî olmak üzere ikili bir ayrıma tabi tutulması fikrinin dikkate değer olduğu düşünülmektedir. İbn Teymiyye'nin fıtratı bozulanlar için aklî istidlâlın gerekli olduğu görüşünden hareketle onun akıl, felsefe, kelâm, mantık gibi aklî aktivitelere ve ilimlere karşıtlığının mutlak olarak anlaşılmasını gerektirdiğini vurgulayan yazar, söz konusu menfi tavrın sadece belirli özelliklere haiz hususlar için geçerli olduğunu belirtmesi önemlidir.

İkinci bölümde ise İbn Teymiyye'nin üzerinde en çok durduğu ulûhiyyet tevhidini ele alan yazar, bu tevhid türüyle ilişkili olan kabir ziyareti ve tevessül gibi konulara değinmektedir. İbn Teymiyye'nin söz konusu tevhid türüyle ve onunla bağlantılı meseleler hakkında görüşlerinin ayrıntılı olarak incelenmesi sonraki dönemlerde onun düşüncelerine atıfta bulunarak radikal fikir ve eylemleri savunan zihniyetleri anlamak için önem arz etmektedir. Bu anlamda insanların arzî ve semâvî şeklinde iki şirk türüne duçar olabileceğini aktardıktan sonra İbn Teymiyye'nin kabir ziyaretlerini şer'î ve

bid'at olmak üzere iki kısma ayırdığına değinir (s. 95-100). Özellikle mücerret kabir ziyareti niyetiyle yapılan yolculukların haram olduğu belirtilerek bu hususta çeşitli deliller ve uygulamalar örnek olarak getirilmektedir (s. 100-106). Bu bağlamda İbn Teymiyye'nin kabir ziyaretlerini mutlak olarak değil, sadece belirli niteliklere haiz ziyaretleri haram veya bid'at gördüğü aktarılmaktadır. Hatta Hz. Peygamber'in kabrini ziyaretle ilgili nakledilen rivayetlerin tamamının zayıf veya uydurma olduğunu belirterek onların konuyla alakalı delil niteliği taşımayacağı ifade edilmektedir. Her ne kadar çeşitli başlıklar altında söz konusu mesele ayrıntılandırılrsa da bilhassa delil olarak getirilen olaylar ve çeşitli âlimlerden yapılan uzun iktibasların, İbn Teymiyye'nin görüş ve düşüncelerini gölgede bıraktığı söylenebilir. Nitekim bazı yerlerde konuyla alakalı İbn Teymiyye'nin görüşleri serdedildikten sonra Takıyyüddin Sübkî (ö. 756/1355), İbnü'l-Ahnâî (ö. 750/1349), Şemseddin İbn Abdülhâdî (ö. 744/1343) gibi âlimlerin düşünce ve eleştirilerine genişçe yer verilmekte ve çalışmanın ana temasının İbn Teymiyye'nin görüşleri ve ona yönelik eleştirilerden oluştuğuna dair bir düşünce akla gelmektedir.

İbn Teymiyye'nin kabir ziyaretlerine dair görüşlerini aktardıktan sonra yazar, bu meseleyle bağlantılı olan vesile konusuna değinmektedir. Onun da kabir ziyaretinde olduğu gibi iki kısma ayrıldığını söyleyerek meşru ve bid'at şeklinde ikili bir ayrıma tabi tutulduğunu belirtir (s. 161-165). Bu bağlamda Allah'ın isim ve sıfatları, sâlih amel gibi şeyler meşru vesile kategorisine dâhil edilirken zât ile tevessül, ölüden dua isteme, istiğase gibi hususlar da bid'at kısmının altına girmekte ve bazılarının şirk içerdiği ifade edilmektedir.

Özellikle bid'at kategorisiyle alakalı ayrıntılı bilgi sunan yazar, zât ile tevessülün ve ölüden bir şeyler istemenin İbn Teymiyye tarafından caiz görülmediğini aktardıktan sonra istiğasenin de ikiye ayrıldığını belirtmektedir. Bu bağlamda onun Allah'tan ve diri olup gücünün yettiği konularda insanlardan istiğaseyi caiz gördüğü belirtilerek ölüden istiğaseye ise hiçbir şekilde cevaz vermediğini dile getirmektedir (s. 199-212). Bilhassa o, istiğase yapılan kişinin kâinata müstakil olarak tasarrufta bulunduğu kabul edildiği takdirde kişinin şirke düşeceğini savunmaktadır. Bu anlamda müşriklerin putları aracı kılarak yaptıkları vesile ile Müslümanların istiğase anlayışları arasındaki farka dair ifadeleri oldukça kıymetlidir.

Üçüncü bölümde ise Vehhâbîliğin tarihine yer verdikten sonra İbn Teymiyye'nin tevhid düşüncesinin Vehhâbî hareketin görüşleri üzerindeki etkilerini ele alan yazar, onun tarafından yapılan tevhid taksiminin aynısının Vehhâbî âlimlerin eserlerinde de görüldüğünü ve dinî düşüncelerinin temeli haline getirildiğini zikretmektedir (s. 269-271). Bu bağlamda İbn Teymiyye'nin tevhid taksiminde Vehhâbî düşünceye mensup kimseler tarafından rubûbiyyet, ulûhiyyet ve esma-sıfat tevhidi şeklinde üç kısma ayrıldığını belirtmektedir. Rubûbiyyet tevhidi İbn Teymiyye'de olduğu gibi daha çok inanç alanıyla ilgili şeyleri kapsarken ulûhiyyet tevhidi ise amelle bağlantılı hususları içermektedir. Her ne kadar iki tevhidle alakalı bilgiler verilse de üçüncü kısım ile ilgili herhangi bir açıklama yapılmamakta, sadece taksimatta zikredilmekle yetinilmektedir. Bu kısım ile alakalı İbn Teymiyye ve Vehhâbî düşünce arasında farklılık veya etkilenme olmasa bile onun Vehhâbî âlimler tarafından nasıl anlaşıldığının kısaca açıklanması beklenmektedir.

Tevhid meselesinde İbn Teymiyye ile benzer görüşleri paylaşan Vehhâbî düşünceye mensup âlimler onun gibi rubûbiyyet konusunda herhangi bir ihtilaf olmadığını düşünerek bu tevhid türünü ikinci plana atmışlar ve ulûhiyyet tevhidinde öncelik vererek dinin aslı haline getirmişler (s. 271-277). Zira onlara göre insanlık tarihinde hiç kimse rubûbiyyet tevhidini inkâr etmemiştir. Hatta cahiliye dönemindeki müşriklerin bile söz konusu tevhid türüne sahip olduklarını belirten bu düşünce mensupları onu arka plana iterek ulûhiyyet tevhidinde odaklanmışlardır. Özellikle İbn Teymiyye'nin tevhidin türlerine dair görüşlerini, çeşitli inanç, düşünce, akım ve anlayışlara yönelik eleştirilerini herhangi bir aklî çaba sarfetmeksizin olduğu gibi kabul eden bu anlayış sahipleri kabir, türbe ve istiğase gibi konularda kendi anlayışlarına dayanak göstererek meşrulaştırma yoluna gitmişlerdir. Onların aklî aktivitelere karşı bu menfi tavırları ve meselelere sathi yaklaşımları muhalif olarak gördükleri kesimlerin tekfir edilmesine, İslâm beldesi saydıkları kendi yaşadıkları yerlere hicret etmenin zorunluluğu ve muhaliflerin yaşadıkları bölgelerin ise şirk beldesi sayılarak oralara yolculuğun yasaklanması gibi görüşleri savunmaya itmiştir. Bu durum onların muhalif olarak gördükleri kesimlere karşı sert tavır sergilemelerine ve bazı meselelerde radikal davranış göstermelerine sebebiyet vermiştir. Dolayısıyla İbn Teymiyye'nin düşünceleri Vehhâbî âlimler tarafından kendi anlayışları doğrultusunda dönüştürülerek siyasallaştırılmış ve ideolojik bir kalıba sokulmuştur.

Teveşül konusunda ise İbn Teymiyye ile benzer düşünceleri paylaşan Vehhâbî âlimler onu meşru ve bid'at şeklinde iki kısma ayırarak Allah'ın isim veya sıfatları ile sâlih amellerle

yapılan tevessülü caiz görürken zat ile tevessülü bid'at kabul etmişlerdir. Aynı şekilde istiğase meselesinde de benzer düşünceleri paylaşan Vehhâbî âlimler, kişi istiğase yapılanın kâinatta müstakil olarak tasarrufta bulunmadığını kabul etse de bunun cahiliye dönemindeki insanların şirk düşüncesiyle benzer olduğunu ifade etmişlerdir (s. 277-303). Fakat önceki bölümde olduğu gibi cahiliye dönemindeki insanların putlara atfettiği özelliklerle Müslümanların istiğase yapılan kişiye atfettiği vasıflar dikkate alınarak bu ikisi arasındaki ayırımın vurgulanması önemlidir.

Bu bölümde İbn Teymiyye ile Vehhâbî hareketin tekfir düşüncelerinin karşılaştırılması da önem arz etmektedir. Zira İbn Teymiyye bazı hususları bid'at, caiz olmama gibi vasıflarla nitelendirse de bunları yapan kişiyi tekfir etmemiştir. Bu konuda onun tarafından mutlak ve muayyen tekfir ayırımının yapıldığını söyleyen yazar (s. 304), bir fiilin küfür olarak nitelendirilmesiyle onu yapan kişinin kâfir şeklinde vasıflandırılarak tefrik edildiği ve muayyen tekfirin olabilmesi için gerekli şartların sağlanıp engellerin de ortadan kalkması gerektiği görüşünü aktarmaktadır. Dolayısıyla İbn Teymiyye tekfir konusunda daha mutedil davranıp hüccet ikame edilmesini ve engellerin (cehalet, ictihad, tevbe, acz, ikrah) ortadan kalkmasını şart koşarken Vehhâbî âlimlerin bunu görmezden geldikleri, bu hususta aşırıya giderek kendi görüş ve düşünceleri dışında kalan her şeyi küfürle ve kişileri de kâfir olmakla itham ettikleri ifade edilmektedir. Hatta bu hususta daha da ileriye giderek tekfir etmeyenlerin de kâfir olacağını söyleyen Vehhâbîler, velâ-berâ ilkesi gereğince kendilerine dostluk ve yakınlık göstermeyen kişilere tarafsız

kalma hakkı tanımamakta, kendi yaşadıkları beldeleri tevhid şehirleri görerek oralara hicreti gerekli görmektedirler.

Sonuç olarak İbn Teymiyye'nin tevhid anlayışı ve Vehhâbî hareket üzerindeki etkilerine odaklanan bu kitap, iki görüş arasındaki ortak ve farklı yönleri göstermesi açısından önem arz etmektedir. Özellikle İbn Teymiyye'nin tevhid konusuyla bağlantılı olarak ileri sürmüş olduğu bazı görüşlerin Vehhâbîler tarafından kendi düşünceleri doğrultusunda değiştirilerek ideolojilerine hizmet edecek şekilde kullanılması ve bu hususa dikkat çekilmesi oldukça kıymetlidir. Bu anlamda İbn Teymiyye'nin ulûhiyyet tevhidini ön plana çıkararak kabir, türbe, istiğase, tekfir vb. gibi konulardaki görüşlerinin Vehhâbîler için temel dayanak noktası olamayacağı hususu önemlidir. Bu durum sadece Vehhâbî hareket için değil aynı zamanda İbn Teymiyye'ye atıfla çeşitli radikal görüş ve fikirleri savunan gruplar için de geçerli olacaktır. Zira günümüzde de ortaya çıkan birçok selefî hareketin beslendiği kaynak olması açısından İbn Teymiyye'nin söz konusu meselelerdeki görüşlerine odaklanması yönünden çalışma değerlidir. Ayrıca iki düşünce biçimi arasında benzerliğin ve etkilenmenin olduğunu söylene de bu iddianın doğruluğunu ele alması bakımından kitabın alana katkı sunacağı ve literatürdeki boşluğu dolduracağı düşünülmektedir. Son olarak değerlendirmesi yapılan bu çalışma, dil ve üslup bakımından akıcı olmakla beraber yerli ve yabancı kaynakların kullanılması yönünden de zengin bir bibliyografyaya sahiptir.

Kaynakça

Polat, Kerim. *İbn Teymiyye ve Vehhabilik İtidal ve Radikalizm Arasında Tevhid Düşüncesi*. İstanbul: Timaş Yayınları, 2025.

Büyükkara, Mehmet Ali. *İhvan'dan Cuheymân'a Suudi Arabistan ve Vehhabilik*. İstanbul: Klasik Yayınları, 2018.

Özerverli, M. Sait. *İbn Teymiyye'nin Düşünce Metodu ve Kelâmculara Eleştirisi*. İstanbul: İsam Yayınları, 2017.

Değerlendirme: Bu makalenin ön incelemesi iki iç hakem (alan editörü ve yayın kurulu), içerik incelemesi ise iki dış hakem tarafından çift taraflı kör hakemlik modeli ile incelendi. Bu makale intihal.net kullanılarak tarandı ve intihal içermediği teyit edildi.

Etik Beyan: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Yapay Zeka Etik Beyanı: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde yapay zeka tabanlı herhangi bir araç veya uygulama kullanılmamıştır. Çalışmanın tüm içeriği, yazar tarafından bilimsel araştırma yöntemleri ve akademik etik ilkelere uygun şekilde üretilmiştir.

Mali Destek: Bu araştırmayı desteklemek için fon kullanılmamıştır.

Çıkar Çatışması: Çalışmada kişiler ve kurumlar arası çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Telif Hakkı ve Lisans: Dergimizde yayımlanan çalışmaların telif hakları yazarlara, ticari kullanım hakkı dergimize aittir. Yayımlanan çalışmalar CC-BY-NC lisansı altında açık erişim olarak yayımlanmaktadır.

Etik Kurul İzni: Bu çalışma, etik kurul izni gerektirmeyen nitelikte olup kullanılan veriler literatür taraması/yayımlanmış kaynaklar üzerinden elde edilmiştir.

Yazarlık Katkı Oranı Beyanı: Yazar, çalışmanın tümüne tek başına katkı sağlamıştır.

Mail: tahkikdergisi@haciveyiszade.org.tr

Web: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tahkik>

Review: Single anonymized- Two internal (Field Editor and Editorial Board) and Double anonymized- Two external double-blind peer review. It was confirmed that it did not contain plagiarism by similarity scanning (intihal.net)

Ethical Statement: It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study and that all studies used are stated in the bibliography.

Artificial Intelligence Ethical Statement: During the preparation of this study, no artificial intelligence-based tools or applications were used. All content of the study was produced by the author in accordance with scientific research methods and academic ethical principles.

Financial Support: The author(s) acknowledge that they received no external funding to support this research.

Conflict of Interest: The author(s) acknowledge that they received no external funding to support this research.

Copyrights and License: The copyrights of the articles published in our journal belong to the authors, while the commercial use rights belong to our journal. Published articles are made available as open access under a CC-BY-NC license.

Ethics Committee Approval: This study does not require ethics committee approval, as the data used were obtained through literature review/published sources.

Author Contribution Statement: The author has contributed to the entire work independently.

Mail: tahkikdergisi@haciveyiszade.org.tr

Web: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tahkik>